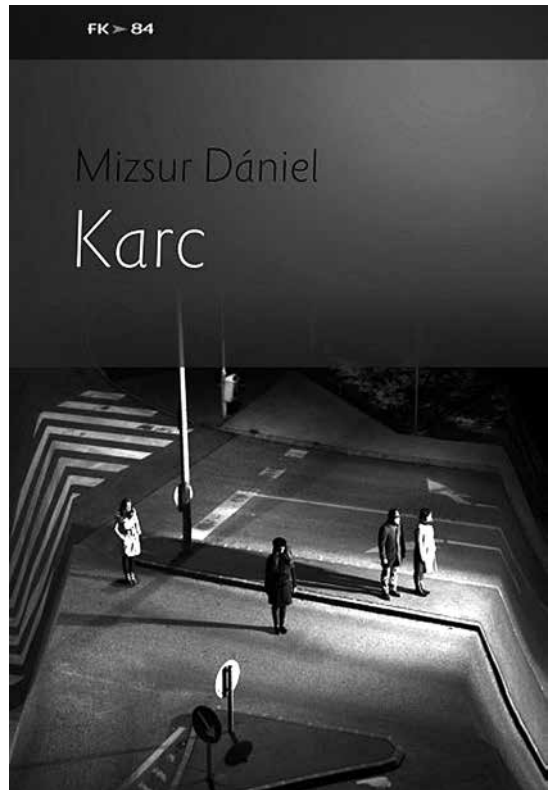

VIGH Levente
Áthaladni
képzelt városon

Mizsur Dániel első kötetében valaki folyton megindul és megtorpan, magányosan andalog és elmélkedik az „ellenoldalakon”, a mindig valamin kívül esőnek az ekképp adódó belső összefüggéseit térképezi és felügyeli, a hiábavalóságba látszólag jelentőségteljes gesztusok hiányával avatkozik be. A *Karc* központi kérdése talán az, hogy létezhet-e két dolog egymástól függetlenül, mégis a maga jogán – jelen esetben egy univerzummá kiterjesztett város és az azt létrehozó, abban pásztázó tekintet. „Mielőtt elindulok, már ismernem kell / mindazt, amit majd könnyűszerrel elhagyhatok; / tárgyak, viszonyok könnyű súlyát, / gátak, akadályok rám szabott rendszerét.” – olvashatjuk az *Egy áttűnés kísérletében*, majd a *Mindig késésben* ezt: „nem vár semmi a látvány tövében, ami itt lenne / öröktől fogva és csak / nekem fenntartva. Ahonnan / nyugodtan fordíthatnám vissza / arcomat, a birtokát ismerő vendég / szelíd gesztusával.” Egészen megrendítő verssorok és -mondatok szervezik, szálazzák szét a kötet első felében ezt a feszültséget, az viszont a zárathoz közeledve kérdéses maradt számomra, hogy sikerült-e túllépni ennek a problémának az exponálásán, hogy a versek tudnak-e kellően mély vágásokat ejteni a felszíni összefüggéseken, vagy be kell érnünk a valóság szövetén ejtett karcokkal, a meghasonlások és meghamisítások felszínes összjátékával.

A tekintet és a látvány egymásrautaltságát, illetve mikéntjének kétségeket támasztó bizonytalanságát már a kötetkezdő, *Az elcserélt város esélyei* című vers a fókuszába emeli: „Ami innen látszik, mert csak én látom: / egy görbe híd, az elcserélt város. És belőle / mindig ugyanaz, egy fénykép négyyszögén belül: / a szürkére meszelt, biztató ég, az állandó mozgólódás a meredek domb felől”. Az első sorokban a fényképként rögzített, ebből kibomló látvány színrevitele elsősorban nem a technomediális közvetítettsége, és nem is a látás vagy a (fény)képnézés kultúrtechnikája miatt elevenedik meg – mindezeket felülírva a líra médiuma akként veszi át a közvetítői funkciót (és „cseréli el a várost”), hogy az ábrázolt (ön)azonossá válik az „én”-ként megnevezett értékelői és érzékelői tudat általi egyidejű percepciójával és (re)prezentációjával („mintha a város lélegezne, nem is én”). A kép statikusságát ez dinamizálja, illetve ez törli el a referencialitás problémáját és a mimetikus leképzés ábrándját, a képzelet világlétesítő potenciáljának megmutatkozása. Az átszerveződő, átszervezhető alapokra épülnek rá („Képzeletbeli daruk magasan, forgolódva / rakodják az elcserélt város márvány alapköveit”) a „kinagyított, apró részletek”, és a vers végére a látványkonstituáló eljárás az én emlékezőmunkájával, tudatműködésével már akképp is megfeleltethető, hogy nem válik különbségük reflektálttá. Az én ráhagyatkozik az általa szavatolt, így elcserélt látványra: „Beragadt pillanatok növelik a város esélyeit.” Az ekképp létrehozott és érzékelt „helyeken” a jelenlétnek megváltoznak a vonatkozási rendszerei, tér- és időkoordinátái. A kötet következő versei, jóllehet, ezt bontják ki, hogy a képlékeny köztességekben megrekedt én miképp

adja át magát körülményeinek vagy keres kapaszkodókat a mindig módosulni kész összefüggésekben: „Egy magára hagyható rendszer / önműködése: az én dolgom / csupán annyi, hogy a lehetőségek / tolokodásában felmérjem azt, ami / – egy üres foglalat ellenértékeként – / majd helyemen visszamarad.” (*Kiterített háló*)

A verseknek így fokozatosan válik alapélményévé a rezignáltság és a magány. Különböző léptékek és képzetek torlódnak egymásba, mintha az én számára mindig felismerhető volna a változékonyságban az állandó, a pillanatnyiban az örökkévaló és fordítva – ahogy az megfigyelhető a *Folyam* záró soraiban: „Ezen az estén egyedül vagyok. Kővér hónapok érlelte, / állandó szükségállapot, mely ellen védekezni sem eröm, / sem lehetőségem a másvilági folyamként / zuhogó időben; hiszen a foszló ég alatt egyenarcúnak tűnik / minden ember – / mindegyik egy-egy veszteglő csillag, / mely mozdulna, ha egyenarca nem kötelezné / állandó maradásra.” A kötet első felében a rögzíthető viszonylatok helyett pulzáló kölcsönhatások működnek, és mintha csak ezek lenyomatai lennének a jelenben (az előzmények ismeretének hiányában és a következmények kalkulálhatatlanságában) kétes sikerrel vizsgálhatók vagy felmutathatók: „Ahogy egy furcsa nyom, / amelyből olvasni szeretne, / de a tekintet, kezdeti erejét veszítve, / mégis visszatéved / az eredetre vonatkozó ismeretek / kongó hiányától. [...] a nyom nyommá lesz”. (*Nyom*) Ami a jelen(lét) érzékelésére és átélésére képesíti az ént, korlátozza is abban, hogy mögé vagy utána tekinthessen annak. A legtöbb lehetőségben egy-egy lehetetlenséget is felismer, például – párbeszédben a *Nyommal* – a *Mindig késésben* első soraiban a vers médiumán keresztül a lejegyzés így kudarcra ítélt (?) kísérletét: „Akkor kéne

írni erről, amikor / nem lehet. Mint aki a folyóparton ül, / egy darabig figyel is, milyen itt / a foszló csend, aztán távozik, mert tudja előre, / hogy a találkozás úgyis elmarad.” (*Mindig késésben*) Ahogy máskor épp a váratlanul megmutatkozó idegennel történő találkozás garantálhatja a megszólalás lehetőségét: „Ha majd új test közelít, ahogyan hajó fordul / éjszaka a folyón, lassan és kimerően, vöröses fénnel, / változó árnyékkal – akkor megindul, / megindul a mondat alatti csönd, mozzogódnia kezd valami / a vastag kéreg alól, ami majd megtöri / ezt a túl régi hallgatást, / az eltévedést.” (*Újra, megint*)

Ez az eltévedés központi, folyton visszatérő motívummá válik (szemléletes példái ennek a *Másik város*, a *Kijutni valahová*, a *felidézhető séta*), valaki mindig áttűnik, átlényegül, képlékennyé válik vagy késésben van. Az én elmozgásaival és mozgalmasságával a saját és a mások kontúrjai is gyakran elmosódnak: „Egyik-másik előrelép az erős félhomályból, / a többit szinte a feledésig zsugorítva: egy tér, / amikor megérkezel. Köröd épül, mintha / rád szabták volna eleve – de minden egyes / új lépéssel egyre távolabb kerülnek, amíg / végleg elfelejtenéd őket. Még be-benéznek, / szemükkel téged keresnek / a puszta érzékelés reményében: hogy itt vagy. / És éppen ennyi elég, hogy elfogadják / köröd iratlan határait.” (*Tér*) Ebben a szövegvilágban kitüntetetté csak az válik, aki minderre reflektálni képes, hogy majd egyedül tovább tévelyedve hordozza a felismerések súlyát – a létkérdések feszegetésétől sem óvakodó, sokszor vallomásszerűnek tűnő állapot- és hangulatrögzítő versekben az én pozíciója és perspektívája legtöbbször már az első sorokban kijelölődik, így marad meg a megszólalások deiktikus centrumaként, viszont a versekben felaprózódó önmagának szolipszizmusában az én egyre excentrikusabbá is válik. A kötet felétől az énbeszédek mellett megjelennek a(z ön)megszólítások, az önszemlélések a külsővé tett perspektívákból (például a kötetzáró vers kezdősoraiban: „Csontsoványra fogyasztod a várost. Elég lenne / a teher, amit nélkülöd is hordania kell, és / nélkülöd is állandó készenlétben.” [*Egyre hangosabban mondhatod*], vagy a beszédes című *Nincs már, aki kimentse* legelején: „Nem tanulsz – ott állsz, és folyton / ott állnál a kifoszthatatlan látvány / előterében”).

A *Karc* első versei érzékenyen fűzik tovább az egymásból kibomló problémaköröket, mintha mindegyik verssel képes volna újraszerveződni, a mindig másképp artikulált kérdéseket végül szervesíteni az a kötet, ami úgy tűnik, sajnos előbb-utóbb belegabalyodik a sokáig koncepciózus következetességgel kidolgozott viszonylagosságokba, eltévedésekbe. Bár ezt a kötet két, kis kezdőbetűs címmel ellátott verse is expliciten színre viszi: a központozás nélküli *felidézhető séta* („fordul a kétely mossa alá a kirajzolódó lehetőség / alappilléreit hirtelen visszabukik cseréli vissza színeit / mindez elérhető-e egyáltalán a kitartó lépések hátoldalan”) és a gondolathangsúlyokat csak egy-egy beékelődő ponttal jelölő *utolsónak maradtunk* („eltűnik minden út / járda és kockakő minden omlani / készülő tűzfal minden kapualj és ágykeret / minden éles ág törzs és gyökér / elsüllyed minden tér / és beomlik minden rögös arc / minden zavaros nyom / minden követelő mondat”). Ez mégsem válik, mint például *Az elcserélt város esélyeiben*, poétikailag motivált és izgalmas vállalkozássá – inkább túlhangsúlyozása történik az addig érzékletesen és érzékenyen körüljárt összefüggéseknek. A zárathoz közeledve a versnyelv mintha fokozatosan feldúsulna, sőt, helyenként képzavarokat kitermelve dagályossá, talán modorossá is válna, mint például egészen zavarba ejtő módon az utolsó előtti, *Biztonság* című versben: „Csak a lassú nehézkedés néma szarénái / adnak hírt arról, hogy valamiről / állandóan megfeledkezem [...] De ebben a levegőtlen / biztonságban legalább tudni, hiába / váltja színeit a törékeny képzelet, / többet nem várhatok a mellkasomban / mélyülő szelídségtől, ahová korhadó kergű fák / vertek gyökereket, hogy fenntartsák / fűszál-idegeim állandó remegését.” A kötet második felében olvasható *Jobb dolgunk nem akadt* és *A nehezebb úton* bár valamiképp helyet talál (motivikus és tematikus megfeleltethe-

tőiségek miatt) a korpuszban, ki is esnek némiképp a társ, a másik (számomra ilyen módon indokolatlannak tűnő) beemeléseivel, ezzel együtt mintha a nagyot- vagy épp keveset mondás veszélyeit sem kerülnék el: „A pincér, aki kiszolgált, / a kései időpont ellenére már aludt. [...] egyikünk ott maradt, de te sem mentél el.” (*Jobb dolgunk nem akadt*). A záróvers visszautalásaival keretezi a kötetet (miként párbeszédbe lép egy meglátásom szerint rendkívül fontos [sikerültebb Pilinszky-reminiscencia] szöveghellyel: „A kiterített háló alatt, / a háló durva szöveteként, / veszélytelenre csiszoltam / durva vonalaim [...] Hol szakadna a háló hiányomtól?” [*Kiterített háló*]; „Visszahúzod / a kidobott hálót, hátha fennakad egy-két / vergődő emlék.” [*Egyre hangosabban mondhatod*]), de a *Karc* az erősebb, kötetkezdő szövegek visszaidézésével sem enged el maradéktalanul elégedetten.

Mizsur Dániel első kötetének versei rendkívül meggyőzőek és izgalmasak tudnak lenni. Legfőképp azok, amelyek – talán e költészet erősségeit jó érzéssel felismerve – a szerkesztés során a *Karc* elejére kerültek. Épp ezért fájlalom és figyeltem sokszor értetlenül azt, hogy ebbe a vékonyka, ciklusokra nem tagolt füzetbe miért, hogyan kerülhettek be a szerző valóban kiemelkedő verseihez képest jóval kevesebbet teljesítő, és még a kötet kompozicionális épületességét is helyenként kibillentő szövegek. Jóllehet, egy másképp hangsúlyozó olvasás a bosszantónak talált, mert aránytévesztésként felismert megoldásokat e költészet kulminációs pontjaiként tárhatná fel. Hiszen a versekben méltatott egzisztenciális bizalmatlanság (a létezésre mint tranzitállapotra rákérdezni, az én képlékenységét a határainak perforálásával állítani) színrevitelének éppúgy része az elbizonytalanítás, mint ahogy az lehet az elbizonytalanodás is. A kötet záró sorai sem oldják fel a kitarított rezignáltságot, egyszerre érhető tetten bennük a bizakodás és a lemondás: „Még csak tétova mozgás, / feszült figyelem. [...] Csak te látod, hogyan vesztí súlyát, / hogy szinte ugyanabban a pillanatban / vissza is szerezzé azt. Lassan formálódik / a név, hangról hangra. És te bátran, egyre / hangosabban mondhatod. Egyetlen szó lesz a vége.” (*Egyre hangosabban mondhatod*) A *Karc* úgy tartja az olvasóját képlékeny köztességek között, hogy afelől mégse hagyjon kétségeket: érdemes lesz figyelemmel kísérni ennek az ígéretes, rengeteg potenciált rejtő költői elindulásnak a folytatását.

(Mizsur Dániel: *Karc. Fiatal Írók Szövetsége*
– *Apokrif Könyvek, Budapest, 2017. 46 o. ISBN*
978-963-7043-98-7)